

THE PLACE OF THE FAMILY, SCHOOL AND NEIGHBORHOOD IN THE FORMATION OF SOCIAL AND MORAL QUALITIES OF CHILDREN

Ortikova Zulfiya Nurmahamatovna

Lecturer at the Department of Primary Education Methods, Fergana State University
Mamasiddikova Ruzikhon Ikhtiyorjon kizi
student FarDU BT and STI.3-course 18.32group

Announcement

The role of the family, school and community in shaping the socio-moral qualities of children is very important. Children learn morals more from school and family. This article is about the formation of social moral qualities among young people.

Keywords:

Morality, upbringing, law, custom, custom, moral qualities, school and family.

БОЛАЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-АХЛОКИЙ СИФАТЛАРИНИ ШАКИЛЛАНТИРИШДА ОИЛА, МАКТАБ ВА МАХАЛЛАНИ УРНИ

Ортикова Зулфия Нурмахаматовна

Фарғона Давлат Университети Бошланғич таълим услуги кафедраси
ўқитувчиси
Мамасиддикова Рузихон Ихтиёржон кизи
талаба ФарДУ БТ ва СТИ.3-курс 18.32гурух

Аннотация

Болаларнинг ижтимоий – ахлокий сифатларини шакллантиришда оила, мактаб ва маҳалланинг ўрни жуда катта ҳисобланади. Болалар ахлоқни мактабдан ва оиладан кўпроқ ўрганади. Ушбу мақола ижтимоий ахлокий сифатларнинг ёшлар ўртасида шаклланиши мавзусида ҳисобланади.

Калит сўзлар:

Ахлоқ, тарбия, қонун, урф, одат, ахлокий сифатлар, мактаб ва оила.

Оила-жамиятнинг таянчи. Фарзандларимиз онгида элу юртга, Ватанга муҳаббат туйғулари оилада, яшаб турган маҳаллада шаклланади. Мамлакатнинг эртанги куни, тинч ва обод бўлиши энг олдин мана шу кичик жамиятда усиб-унаётган болаларимизга боғлиқ. Кайси оилада, кайси маҳаллада тарбия яхши йулга қуйилар экан, уша оила, уша маҳалла гуллаб-яшнайдди. Фарзанд тарбиясини қачондан бошламоқ керак?, деган савол қупчиликни уйлантиради. Қупчилик олимлар унга турлича жавоб бериб келганлар. Хусусан, Ибн Сино бола тарбияси билан унинг тугилишидан аввалроқ, она қорнидан бошлабоқ шуғулланиш лозим, деб жавоб берган. Оила, одоб-ахлоқ ва таълим-тарбияга эътибор қон-қонимизга сингиб кетган бурчларимиздандир. “Бир болага етти қушни ота-она” деган ибратли мақол ҳам айнан халқимизга хос. Мана шу мақолнинг узи ҳам фарзанд тарбияси, оилапарварлик биз учун нечоғлиқ муҳим эканини билдиради. Маҳалла ахли, айниқса кексалар қучада

нобоб иш килаётган бола олдидан ҳеч қачон бепарво утиб кетмаган, шу захотиёк танбех бериб тутри йулга чакирган. Зеро, ҳар томонлама чиройли, одобли, гузал хулкли булиш, нафси поклашга буюрувчи муқаддас динимиз оилага қатта аҳамият беради. Оиладаги муҳит ота-она уз маъсулиятларини ҳис қилиши билан барқарор булади. Болаларнинг одобли булиб улгайиши учун ота-она билан бир қаторда маҳалла-қўй ҳам қатта ибрат мактабидир. “Қўш уясида қурганини қилади”, деб бежиз айтмаган халқимиз. Фарзанд тарбиялаётган ота-она ҳар бир ҳаракати, юриш туриши, муомаласи, бошқалар билан узаро муносабатида олижаноб фазилатларни намоён эта билиши керак. Чунки бола табиатан ниҳоятда тақлидчан ва қузатувчан булади. Шунинг учун унинг атрофдагилари уз одатлари билан баъзан узлари сезмаган ҳолда уларга таъсир қиладилар. Оиладаги қупол муносабатлар, қуп ёлгон гапириш, ёқимсиз хатти-ҳаракат бола тарбиясига салбий таъсир қиладиган носоглом муҳитни келтириб чиқаради. Фарзанд тарбиясида ота-онанинг муомаласи муҳим урин тутади. Бола ота-она томонидан қупол, дағал сузлар эшитиб, қалтак еб қатта булса, бу унинг табиатига салбий таъсир қилади. Бу эса уз навбатида оиладаги носоглом муҳитда тарбияланаётган боладан “маънавий қасал” инсонлар шаклланади. Улар эса жамият маънавиятига ҳам салбий таъсир қурсатади. Оилада ота-оналар “оммавий маданият” таъсирига берилиб кетиши оқибатида фарзандларнинг тарбиясига ҳам салбий таъсир қурсатмоқда. Истиклол туфайли халқимиз чет-эл юртларини кезиб, янги халқ ва урф-одатларни гувоҳи булиб қайтмоқдалар. Шу жумладан Европа давлатларига сайр қилиб келаётган фуқароларимиз бугунги қунда гарб усмирлари орасида бошқа мамлакатлар ёшларига қараганда уюшган жиноятчилик ва зуравонликка берилиш ҳолати юқори. Бунга сабаб болаларга қерагидан ортик эркинлик берилгани экан. Уларни ҳозирдан айш-ишратга берилиб, турли ахлоқсиз хатти-ҳаракатларга ружу қуйишдан ҳеч қим қайтармаслигини айтиб беришмоқда. Инсон ҳаёти давомида бирор шахсни узига урناق деб билади, бундан инсон у қабил ҳаёт кечиришни, у эришган ютуқлар қабил муваффақиятларга эришишни, юқсак чуққиларга қикишни қузлайди. Бугун жамиятнинг ёш аъзолари уз ҳаётлари учун бошқа маданият вақилларининг фикрлаш ва ҳаёт тарзини урناق қилиб олишлари қуп муаммоларни келтириб чиқармоқда. ХХI асрда турли ҳаёт тарзлари ва гоқлар рақобатга қиришди. Бунда муваффақиятга эришиш учун ҳар бир давлат узлигини сақлаган ҳолда диний ва миллий қадриятларини бошқаларга анқлатишни асос қилган мафқурага эга булиши лозим. Ақс ҳолда, узликни йуқотиш, бебаҳо қадриятлардан воз кечиш қишини тараккиётдан ажратиб, уни тобе, мустақил фикри йуқ манқуртга айлантириб қуяди. Ҳозирги қунда гаразли мақсадларни амалга ошириш учун зимдан олиб борилаётган фитналар баъзи миллиятларнинг узлигини йуқотишга қаратилганини сезиш мүмкин. Бунда эътибор ҳудудларини эгаллаш эмас, балқинсон онқини эгаллашга йуналтирилган. Албатта бола тарбияси ута муракқаб ва маъсулиятлидир. Бу ҳар бир ота-онадан уз устида мунтазам ишлашни, болалар тарбиясига оид барқа маълумотлардан бақобар булиб боришни талаб этади. Фарзанд тарбияси бу шунқақи тажриба, оддий қурсатма ва билимлар жамланмаси эмас, балқини ичига диний-ахлоқий билимлар, тиббиёт, этика, психология, педагогика қабил соқаларига оид билимларни ҳам қамраб оладиган муракқаб жараёнқир. Бугунги қунда оилавий тарбиянинг қийинлашуви шунқақи, биринқидан, жамият таракқий этиб боргани сари ҳар томонлама етук инсонни шакллантириш талаблари ортиб бораверади. Бу эса оилада болага эстетик, жинсий тарбия, ахлоқий тарбия бериш сифати ва қуламини ошириш талабини қуяди. Таълим-тарбия, одоб-ахлоқ болалиқдан берилгани маълул. Расуллулоқ (а.с.): “Биронтанқиз уз фарзандларинқизни тартиб-интизомга ургатса, бу ҳар қуни садақа бергандан яқшироққир”, дея марқамат қилганлар. Болаларни интизомга ургатиш оила мустақкамлигига асос булади. Ислом шу маълнода ота-оналарни уз фарзандларига соғлом тарбия беришга рағбатлантиради. Ҳадиси шарифда “Фарзандларинқизни ҳурмат қилинг ва уларни яқши хулқ билан хулқлантиринг” деб таъқидланган.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Makhmudova A. Guarantee of legal basic of supporting human rights in new level of Uzbekistan's development . International Journal of Advanced Science and Technology Vol.29 No.5, (2020), pp.1761-1770
<http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/10305/5558>
2. Nugmanovna M. A. Factors and means of the content of legal socialization of the individual in modern civil society (<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85088801526&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&nlo=&nlr=&nls=&sid=c1f62c57476f328531a90cad4b4b4d7a&sot=aff&sdt=a&sl=51&s=AF>) куқларининг камситилмаслиги талаб этилади. Оилавий тарбия ижтимоий тарбияга нисбатан болаларнинг рухий оламига, хиссиёти ва туйгуларига чуқур таъсир курсатади.